

«Δημοτικές Βιβλιοθήκες και Εκπαιδευτική Κοινότητα: Υπηρεσίες Ενίσχυσης του Αναγνωστικού Αλφαριθμητισμού και της Μάθησης για Παιδιά και Νέους»

Παπάζογλου Αλεξάνδρα, Διευθύντρια των Βιβλιοθηκών του Ελληνοαμερικανικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Κολλέγιο Αθηνών – Κολλέγιο Ψυχικού)

Στα συνέδρια της IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) που γίνονται κάθε χρόνο τον Αύγουστο, παράλληλα με εισηγήσεις αφιερωμένες στις τεχνολογικές καινοτομίες και τις νέες υπηρεσίες που προσφέρουν οι βιβλιοθήκες χάρη σε αυτές, μεγάλος αριθμός εισηγήσεων, προερχόμενος από διαφορετικές επιτροπές, αναφέρεται στην ανάγνωση και τον ρόλο των βιβλιοθηκών στην ενίσχυσή της. Η προσέγγιση αυτή, που στην αρχή μπορεί να παραξενεύει ως απλοϊκή και αναχρονιστική, υπογραμμίζει την ανάγκη για έμφαση σε βασικές δεξιότητες που μοιάζει να παραμελούνται υπό τον καταγισμό της ραγδαίας ανάπτυξης της τεχνολογίας. Το ερώτημα που τίθεται είναι: μπορεί ο πολίτης να λειτουργήσει επιτυχώς στην κοινωνία της πληροφόρησης και της γνώσης χωρίς εξελιγμένες δεξιότητες αναγνωστικού και επιστημονικού αλφαριθμητισμού; Και το επόμενο ερώτημα: πώς ορίζεται ο αναγνωστικός αλφαριθμητισμός στη σύγχρονη εποχή; Η νέα εποχή χαρακτηρίζεται από τις εξελίξεις στην τεχνολογία με έμφαση στις τεχνολογίες της τηλεπικοινωνίας και των υπολογιστών. Η σύγκλιση των τηλεπικοινωνιών, των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της τεχνολογίας των υπολογιστών έχουν τεράστια επίδραση στη διαμόρφωση της κοινωνίας, αντίστοιχη με αυτή της βιομηχανικής επανάστασης και προηγούμενα της εισαγωγής της τυπογραφίας. Η επανάσταση στον τρόπο μετάδοσης της πληροφορίας και η δυνατότητα άμεσης και ταυτόχρονης επικοινωνίας μεταξύ ατόμων ή ομάδων ατόμων από όλο τον κόσμο οδηγεί σε μια παγκοσμιοποίηση η οποία απαιτεί νέους νομικούς και κοινωνικούς προσδιορισμούς.

Προκειμένου να λειτουργήσει το άτομο στην κοινωνία της πληροφόρησης έχει ανάγκη από μια εξελιγμένη μορφή αλφαριθμητισμού και από ένα σύνολο δεξιοτήτων η έλλειψη των οποίων οδηγεί στη δημιουργία πολιτών που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις και αναγκαστικά περιθωριοποιούνται εργασιακά και κοινωνικά. Τι συμβαίνει στην πραγματικότητα, και τι μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού διαθέτει τις απαιτούμενες αυτές δεξιότητες;

«Η δυναμική και οι προοπτικές των Δημοτικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα»

Πρόσφατα στοιχεία για τον αλφαριθμητισμό

Μια έρευνα που διενήργησε ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) το 2000 γύρω από το θέμα του αλφαριθμητισμού σε ομάδα ενηλίκων αναφέρει ότι σε δείγμα 20 αναπτυγμένων χωρών (ΗΠΑ, Καναδάς, Γερμανία, Βρετανία, Ιρλανδία, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία και οι Σκανδιναβικές χώρες ήταν μεταξύ των χωρών του δείγματος) ένας στους τέσσερις ενηλίκους δεν κατέχει τις απαραίτητες δεξιότητες αλφαριθμητισμού που θα του επέτρεπαν να λειτουργήσει αποτελεσματικά στο σημερινό κόσμο (Eyre, 2001). Τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώνουν μια παλιότερη έρευνα που είχε γίνει στις ΗΠΑ (Fisher, 1999 σ. 56) όπου αναφέρεται ότι τουλάχιστον 20% του ενήλικου πληθυσμού της χώρας ήταν λειτουργικά αναλφάβητοι. Μεταξύ σαράντα και σαράντα πέντε εκατομμύρια πολιτών των ΗΠΑ δεν μπορούν να κατανοήσουν απλά έντυπα κείμενα που απαιτούν βασικές δεξιότητες ανάγνωσης.

Στην ημερίδα που οργάνωσε το Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη το Νοέμβριο του 2001 για το μέλλον της εκπαίδευσης, η εκπρόσωπος της επιτροπής εκπαίδευσης του ΣΕΒ (Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων) ανέφερε ότι από στοιχεία του Συνδέσμου προκύπτει πως σημαντικός αριθμός νέων εργαζόμενων δεν έχει τη δυνατότητα κατανόησης και ανάλυσης στοιχείων, πολλοί δε είναι εκείνοι που δεν μπορούν να συντάξουν ολοκληρωμένες εκθέσεις στο αντικείμενο της ειδικότητάς τους. Επίσης πολλές θέσεις εργασίας παραμένουν κενές καθώς δεν παρουσιάζονται άτομα με τα απαιτούμενα προσόντα.

Μια άλλη ενδιαφέρουσα μαρτυρία για μαθητές σχολικής ηλικίας είναι η έρευνα που έγινε από τους εταίρους του ερευνητικού προγράμματος Verity (1998-2000) της δράσης “Τηλεματικές Εφαρμογές για Βιβλιοθήκες” της ΕΕ. Όλοι οι εταίροι, μεταξύ των οποίων και η Βιβλιοθήκη του Ελληνοαμερικανικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος, κατέγραψαν μεγάλη δυσκολία στην κατανόηση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων μιας βιβλιογραφικής έρευνας μέσω ηλεκτρονικού καταλόγου βιβλιοθήκης και μηχανής αναζήτησης στο Ίντερνετ σε έφηβους ηλικίας 15-18 ετών.

Αν κοιτάξουμε τα στοιχεία για την Ελλάδα, σε μια πρόσφατη έρευνα πάλι του ΟΟΣΑ που δημοσιεύτηκε στις αρχές Δεκεμβρίου 2001 σε ελληνικές εφημερίδες (Το Βήμα, Τα Νέα 5-12-2001) οι έλληνες μαθητές κατέχουν την 25^η θέση σε σύνολο 31 χωρών ως προς τον αναγνωστικό και τον επιστημονικό αλφαριθμητισμό. Στην έρευνα

συμμετείχαν 265.000 μαθητές ηλικίας 15 ετών και είναι ενδιαφέρον ότι ως αναγνωστικός αλφαριθμητισμός ορίστηκε η δυνατότητα ανάγνωσης, η ανάκληση στη μνήμη πληροφοριών και η ερμηνεία (κατανόηση) κειμένων.

Στη Βιβλιοθήκη του Ελληνοαμερικανικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος οι βιβλιοθηκονόμοι σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς βοηθούν τους μαθητές να αποκτήσουν δεξιότητες που παραδοσιακά δεν αναπτύσσονται μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος. Ειδικές ασκήσεις αναζήτησης πληροφοριών στοχεύουν στο να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που συχνά έχουν οι μαθητές του γυμνασίου στη χρήση ακόμα και της εγκυκλοπαίδειας (δυσκολία στον προσδιορισμό λήμματος και στον εντοπισμό του). Με άσκηση και τριβή αναπτύσσεται και η κρίση στη αξιολόγηση των πολλαπλών πηγών που τους παρέχονται έτσι ώστε να αποφεύγεται π.χ. η χρησιμοποίηση του Λεξικού της Μεσαιωνικής Γλώσσας για την ανεύρεση της ετυμολογίας της λέξης “ζουζούνι”.

Η αναφορά στα παραπάνω στοιχεία δεν γίνεται ως μια απλή βιβλιογραφική καταγραφή αλλά ως έναυσμα προβληματισμού. Ο αναγνωστικός αλφαριθμητισμός έχει άμεση σχέση με την πραγματικότητα και την καθημερινή ζωή. Έχει ήδη διαπιστωθεί ότι υπάρχει χάσμα μεταξύ των δεξιοτήτων των εργαζομένων και τις απαιτήσεις αλφαριθμητισμού του σημερινού χώρου εργασίας (Smith, 2000 σ. 378). Στη βιβλιογραφία αναφέρονται πολλά παραδείγματα ανάγκης νέων αυξημένων δεξιοτήτων αλφαριθμητισμού για την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ πολυεπίπεδων πλέον εργασιακών κοινοτήτων. Βιομηχανικά λάθη με κόστος τόσο χρηματικό όσο και ανθρώπινο μπορεί να προκαλούνται από την έλλειψη κατανόησης απλών εγχειριδίων (Hull 2000). Εκτός από τον χώρο της εργασίας και άλλοι χώροι απαιτούν πλέον μεγαλύτερη κρίση και κατανόηση δύσκολων πληροφοριών. Ένας τέτοιος χώρος που έχει άμεση σχέση με την ίδια μας την ύπαρξη είναι αυτός της υγείας. Η μείωση του χρόνου παραμονής σε νοσοκομείο, αποτέλεσμα τεχνολογικών και κοινωνικών εξελίξεων, απαιτεί μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ ασθενούς και θεράποντος ιατρού και αναγκαστικά κατανόηση της θεραπείας και απαιτητικών πληροφοριών εκ μέρους του ασθενούς (Fisher 2000).

Πώς ορίζεται σήμερα ο αλφαριθμητισμός και τα νέα επιστημονικά δεδομένα

Στο απώτερο παρελθόν εγγράμματος θεωρείτο εκείνος που μπορούσε να γράψει το όνομά του. Αργότερα ο αλφαριθμητισμός ήταν η δυνατότητα ανάγνωσης, γραφής και κατανόησης. Σήμερα ο αναγνωστικός αλφαριθμητισμός που αποτελεί προϋπόθεση και τη βάση για τον πληροφοριακό αλφαριθμητισμό (information literacy) απαιτεί πολύ περισσότερα. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, στην έρευνα του ΟΟΣΑ ως αναγνωστικός αλφαριθμητισμός ορίστηκε η δυνατότητα ανάγνωσης, κατανόησης και αξιολόγησης εννοιών, η δυνατότητα ανάκλησης στη μνήμη πληροφοριών και η ερμηνεία των κειμένων. Ήδη πολλοί ερευνητές προβλέπουν ότι από τον πολίτη του μέλλοντος θα απαιτούνται ακόμα περισσότερο αυξημένες δεξιότητες αλφαριθμητισμού που θα περιλαμβάνουν τρισδιάστατα σχέδια και εικόνες (Mikulecky, 2000 σ. 380).

Ο πληροφοριακός αλφαριθμητισμός, απαραίτητος για τη λειτουργία στη σημερινή κοινωνία, έχει επίσης πολλούς ορισμούς. Ο συνηθέστερος είναι του Doyle που τον χαρακτηρίζει ως τη δυνατότητα πρόσβασης, αξιολόγησης και χρήσης της πληροφορίας μέσω ποικιλίας πηγών (Brown, 1999 σ. 58).

Πώς μπορεί κανείς να αναπτύξει αποτελεσματικά τον αναγνωστικό αλφαριθμητισμό με τα παρόντα εκπαιδευτικά συστήματα και ποιος ο ρόλος των Δημοτικών Βιβλιοθηκών; Η απάντηση που προκύπτει από την πρόσφατη έρευνα είναι ότι η εμπειρία της ανάγνωσης πρέπει να ξεκινήσει σε όσο το δυνατόν μικρότερη ηλικία προκειμένου να εδραιωθεί στη σχολική ηλικία.

Η παιδαγωγική επιστήμη εξετάζει με μεγάλο ενδιαφέρον τη σχέση της οργανωμένης προσχολικής εκπαίδευσης και της ανάπτυξης του αλφαριθμητισμού. Μελέτες που εξετάζουν τη σχέση αυτή έχουν γίνει σε αρκετές χώρες με εξαιρετικά ενδιαφέροντα αποτελέσματα (Brooks, 2001)

- Στην Αγγλία: το πρόγραμμα Effective Provision of Preschool Education (EPPE) εξέτασε 3.000 παιδιά ηλικίας 3-7 ετών. Το πόρισμα της μελέτης δείχνει ότι μια καλής ποιότητας προσχολική εμπειρία σε παιδικό σταθμό, νηπιαγωγείο ή ομάδα παιχνιδιού επηρεάζει θετικά την ικανότητα αλφαριθμητισμού στις ηλικίες των 5 και 7 ετών ανεξάρτητα κοινωνικοοικονομικών διαφορών.

- Στη Μάλτα: το 1999 σε εθνική έρευνα εξετάστηκαν παιδιά ηλικίας 6 ετών που σύμφωνα με το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας ήταν στη δεύτερα δημοτικού. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν συγκλίνουν με αυτά της ΕΡΡΕ.
- Στη Σουηδία η έρευνα σε 2.500 παιδιά που εξετάστηκαν στην ηλικία των 3-4 χρονών και στη συνέχεια στη δεύτερα και τρίτη δημοτικού καταλήγει στα ίδια συμπεράσματα.

Βιβλιοθήκες: Πώς μπορούν να βοηθήσουν;

Οι βιβλιοθήκες είναι ο φυσικός χώρος για την ανάπτυξη του αναγνώστη (Toyne and Usherwood, 2001). Είναι διαθέσιμες σε όλα τα μέλη της κοινότητας, συνδέουν την οικογένεια με την πληροφόρηση και τα εκπαιδευτικά προγράμματα και δρουν ως κοινωνικοί και οικονομικοί ισορροπιστές. Προσφέρουν υπηρεσίες τόσο στον τοπικό πληθυσμό μιας περιοχής όσο και στους μετανάστες και τους πρόσφυγες που έχουν καταφύγει σε αυτή. Σε πολλές περιπτώσεις όπως στην περίπτωση της Ταϊλάνδης αποτελούν το επίσημο όργανο της δια βίου εκπαίδευσης. Οι λαϊκές βιβλιοθήκες, δημόσιες και δημοτικές στηρίζουν προγράμματα αναγνωστικού και πληροφοριακού αλφαριθμητισμού για κάθε ηλικία. Με βάση τα νέα επιστημονικά δεδομένα που ενισχύουν την άποψη ότι η εμπειρία του αλφαριθμητισμού γίνεται αποτελεσματικότερη όταν ξεκινήσει από τη βρεφική ηλικία, οι βιβλιοθήκες αποκτούν νέο προσανατολισμό και συνεργάζονται με άλλους φορείς σε προγράμματα πρώιμου αλφαριθμητισμού (emergent literacy) σε παιδιά βρεφικής και προσχολικής ηλικίας.

Προγράμματα Βιβλιοθηκών για την ανάπτυξη του αλφαριθμητισμού στην βρεφική και προσχολική ηλικία

Είναι γνωστό εδώ και αρκετές δεκαετίες ότι παιδιά των οποίων οι γονείς τους διαβάζουν προτού πάνε στο σχολείο γίνονται καλύτεροι αναγνώστες και έχουν στη συνέχεια καλύτερη επίδοση στο σχολείο. Αλλά και άλλες δραστηριότητες όπως η αφήγηση παραμυθιού και το τραγούδι ενθαρρύνουν την απόκτηση καλών δεξιοτήτων αλφαριθμητισμού (National Center for Educational Statistics, 2000). Επίσης η έρευνα απέδειξε ότι το μεγαλόφωνο διάβασμα βοηθάει περισσότερο από οτιδήποτε άλλο στην ανάπτυξη του αλφαριθμητισμού. Ανταποκρινόμενες στο δεδομένο ότι η εμπειρία του διαβάσματος ξεκινάει πριν τα 3 ή 4 χρόνια, ηλικία στην οποία οι βιβλιοθήκες

παραδοσιακά ξεκινούσαν προγράμματα αφήγησης παραμυθιού, πολλοί τολμηροί βιβλιοθηκονόμοι σχεδίασαν και άρχισαν να υλοποιούν για τις βιβλιοθήκες τους προγράμματα που απευθύνονται σε ακόμα μικρότερες ηλικίες. Μερικά από τα πρωτότυπα και ιδιαίτερα ευρηματικά προγράμματα που θα αναφερθούν προέρχονται από τις ΗΠΑ (Fiore 2001), τη Βρετανία (Dunne 2001) και τη Γαλλία (Patte 2001).

ΗΠΑ

Η δημόσια βιβλιοθήκη της πόλης Providence της πολιτείας Rhode Island έχει δημιουργήσει το πρόγραμμα “**Χώρος για την οικογένεια**” (family place). Η δραστηριότητα “Από την κούνια στα μολύβια” απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 1-3 ετών και τους γονείς τους ή τα άτομα που τα φροντίζουν. Αποτελείται από πέντε συναντήσεις / σεμινάρια που γίνονται για ομάδες 10-15 παιδιών σε ένα χώρο της βιβλιοθήκης γεμάτο από δημιουργικά παιχνίδια. Παράλληλα με το παιχνίδι των παιδιών γίνεται ενημέρωση στους μεγάλους από ειδικούς σε θέματα ανάπτυξης του παιδιού, γλώσσας, διατροφής, κινητικότητας και στη συνέχεια συζήτηση. Πολλές βιβλιοθήκες σε όλες τις πολιτείες των ΗΠΑ συμμετέχουν σε παρόμοιες δραστηριότητες στα πλαίσια προγραμμάτων «Χώρος για την οικογένεια».

Στη δυτική ακτή της Αμερικής, η βιβλιοθήκη του San Mateo της πολιτείας της Καλιφόρνιας έχει δημιουργήσει μια **Επιτροπή δικτύου αλφαριθμητισμού** (Literacy Network Committee) που αποτελείται από φορείς που ενδιαφέροντα για τον αλφαριθμητισμό. Σε συνεργασία με το Κέντρο Υγείας της περιοχής η Βιβλιοθήκη συμμετέχει σε ένα πρόγραμμα για παιδιά 1-3 ετών προκειμένου να συμβάλει στην υγιή πνευματική και σωματική ανάπτυξή τους.

Στη Μινεσότα η λαϊκή βιβλιοθήκη Duluth χρηματοδοτήθηκε από τοπικό οργανισμό της περιοχής για να εισάγει και να αναπτύξει το πρόγραμμα “**Ώρα βιβλίου με το μωρό σας**” (Book Time with Your baby). Το πρόγραμμα που ξεκίνησε το 1999 συνεχίζεται σήμερα με τη συνεργασία πολλών οργανισμών της περιοχής που προσφέρουν υπηρεσίες σε παιδιά, οικογένειες και παιδαγωγούς. Το βασικό μήνυμα του προγράμματος είναι ότι το διάβασμα σε βρέφη και πολύ μικρά παιδιά βοηθάει την ανάπτυξη του εγκεφάλου τους, τα ετοιμάζει για τη διαδικασία της ανάγνωσης, δημιουργεί θετική στάση απέναντι στη μάθηση, ερεθίζει τη φαντασία και όλα αυτά τα θαυμαστά χωρίς κανένα κόστος στις οικογένειες. Το πιο σημαντικό ίσως στη όλη

διαδικασία είναι η ανάπτυξη ισχυρού συναισθηματικού δεσμού μεταξύ του παιδιού και του γονιού ή/ και του παιδαγωγού. Σε ένα χρόνο η δράση Ώρα βιβλίου με το μωρό σας απευθύνθηκε μέσω 92 εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε 1283 ενήλικους και 645 βρέφη και μικρά παιδιά. Παράλληλα το προσωπικό της βιβλιοθήκης προσέφερε 27 ομάδες ενημερωτικών μαθημάτων που παρακολούθησαν 1000 περίπου ενήλικες. Ακόμα, εθελοντές σε μαιευτήρια παρουσίασαν 2500 βιβλία σε νεογνά στην προσπάθειά τους να έρθουν σε άμεση επαφή με τους γονείς και να τους περάσουν το μήνυμα του προγράμματος.

Ένα άλλο πρόγραμμα που ξεκίνησε από την Αμερικανική Ένωση Σχολικών Βιβλιοθηκονόμων και χρηματοδοτήθηκε αρχικά από μεγάλη ασφαλιστική εταιρεία είναι το **“Γεννημένος για Διάβασμα”**. Το πρόγραμμα που απευθύνεται σε γονείς χαμηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου ή και σε γονείς/έφηβους, τους παρέχει δεξιότητες και υλικά προκειμένου αυτοί με τη σειρά τους να μπορέσουν να προσφέρουν κατάλληλες εμπειρίες αλφαριθμητισμού στα παιδιά τους. Στην προκειμένη περίπτωση οι βιβλιοθηκονόμοι συνεργάζονται με τα κέντρα υγείας των διαφόρων περιοχών.

Τα παραπάνω αποτελούν ένα μικρό δείγμα της δράσης των βιβλιοθηκών στις ΗΠΑ σχετικά με την προώθηση προγραμμάτων αλφαριθμητισμού στις πολύ μικρές ηλικίες.

Βρετανία

Στη Βρετανία μερικά προγράμματα εισαγωγής βιβλίων στη ζωή των βρεφών και των παιδιών πολύ μικρής ηλικίας έχουν ως στόχο τους γονείς. Άλλα απευθύνονται σε οικογένειες με παιδιά κάτω των τεσσάρων ετών και καλύπτουν πολλούς στόχους μεταξύ των οποίων είναι η βελτίωση της διαδικασίας μάθησης. Όλα όμως έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό τη συνεργασία των βιβλιοθηκών με άλλους φορείς της κοινότητας. Οι καταρχήν άτυπες αυτές συνεργασίες έχουν πλέον λάβει επίσημη μορφή οργάνωσης (Early Years and Childcare Development Partnerships) στην οποία οι βιβλιοθήκες παίζουν σημαντικό ρόλο.

Το **Bookstart** (Αρχή με βιβλίο) ξεκίνησε το 1992 στο Μπίρμινχαμ ως πιλοτικό πρόγραμμα και στόχευε σε 300 οικογένειες. Χρηματοδοτούνταν από μια εθνική οργάνωση (Book Trust) για την αγορά τσαντών με βιβλία τα οποία δίνονταν στους γονείς βρεφών όταν επισκέπτονταν τον παιδίατρο για τον προγραμματισμένο έλεγχο

των 7-9 μηνών. Το πρόγραμμα το οποίο αξιολογήθηκε από δύο διαφορετικούς οργανισμούς είχε τα ακόλουθα αποτελέσματα:

- 97% των γονιών του προγράμματος απέκτησαν κάρτα μέλους βιβλιοθήκης έναντι 58% του εθνικού μέσου όρου.
- 46% των γονιών του προγράμματος επισκέπτονται τη βιβλιοθήκη μία φορά την εβδομάδα έναντι ενός εθνικού μέσου όρου 11 επισκέψεων το χρόνο.
- 78% των γονιών δήλωσαν ότι διάβαζαν στα μωρά τους προτού λάβουν το υλικό του προγράμματος έναντι 91% αφότου το παρέλαβαν.

Το 1998 το Bookstart έγινε εθνικό πρόγραμμα χάρη στη χρηματοδότηση 6 εκατομμυρίων λιρών από μεγάλη αλυσίδα καταστημάτων ειδών διατροφής. Η βάση του προγράμματος παραμένει η συνεργασία βιβλιοθηκονόμων και επιστημόνων υγείας. Μέχρι το φθινόπωρο του 2000 περισσότερα από 675.000 βρέφη έχουν επωφεληθεί του προγράμματος το οποίο στηρίζεται από το 90% των λαϊκών βιβλιοθηκών της χώρας και χρηματοδοτείται από τους εκδότες. Από το 2004 η κάλυψη θα γίνεται από την ίδια την πολιτεία.

Ένα ακόμα πρόγραμμα στο οποίο εμπλέκεται το 50% των λαϊκών βιβλιοθηκών στη Βρετανία είναι το πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών ηλικίας 3 ετών και απογευματινής απασχόληση παιδιών ηλικίας μέχρι 14 ετών (Early Years and Childcare Development Partnerships). Οι βιβλιοθήκες προμηθεύονται κατάλληλα βιβλία τόσο για τα παιδιά όσο και για τους επαγγελματίες που απασχολούνται στα προγράμματα αυτά. Επίσης οργανώνουν σεμινάρια για γονείς και επαγγελματίες, αφηγήσεις παραμυθιών και ποικίλες εκπαιδευτικές παρουσιάσεις για το εικονογραφημένο βιβλίο.

Γαλλία

Στη Γαλλία υπάρχουν πολλά προγράμματα βιβλιοθηκών για “το μωρό αναγνώστη” και υπηρεσίες για γονείς και άτομα που απασχολούνται με την φύλαξη των παιδιών. Επίσης ο εκδοτικός χώρος συμπληρώνει την προσπάθεια παράγοντας ειδικές συλλογές για την ενίσχυση αυτών των ομάδων. Ένα κίνημα που ξεχωρίζει τα τελευταία είκοσι χρόνια και εμπνέει του βιβλιοθηκονόμους που ασχολούνται με μικρά παιδιά και σταδιακά μεταφέρεται ως ιδέα σε άλλες χώρες και για άλλες

πληθυσμιακές κατηγορίες είναι το ACCES (Actions Culturelles Contre les Exclusions et les Segregations) Πολιτιστικές Δράσεις κατά του Αποκλεισμού και της Απομόνωσης. Η αρχική ιδέα προήλθε από γνωστό ψυχίατρο ο οποίος είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει την ευεργετική επίδραση που είχε στα παιδιά μεταναστών η ανάγνωση βιβλίων και η αφήγηση ιστοριών. Στην αρχική προσπάθειά του για τη δημιουργία του κινήματος προσκάλεσε, εκτός από συναδέλφους του και παιδίατρους, βιβλιοθηκονόμους παιδικών βιβλιοθηκών που κατά τη γνώμη του έπρεπε να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο. Στόχος του κινήματος είναι η συμμετοχή μικρών παιδιών σε πολιτιστικές εμπειρίες όπως το διάβασμα και η επαφή με τη λογοτεχνία και την τέχνη, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανάπτυξη στο παιδί ενός υγιούς ψυχισμού και να αποτρέπεται ο διαχωρισμός και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Το ιδιαίτερο στοιχείο του κινήματος αυτού είναι η καθημερινή συνεργασία βιβλιοθηκονόμων με ερευνητές (ψυχίατρους, ανθρωπολόγους, γλωσσολόγους και παιδαγωγούς) και η ανατροφοδότηση της μιας ομάδας από την άλλη.

Τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε το ACCES είναι τα εξής:

1. Είναι σημαντική η κατανόηση εκ μέρους γονέων και ατόμων που φροντίζουν μικρά παιδιά της σημασίας του ρόλου του παραμυθιού και του διαβάσματος. Για το λόγο αυτό η παρουσίαση βιβλίων και το διάβασμα στα μικρά παιδιά πρέπει να γίνεται παρουσία τους έτσι ώστε να μπορούν αυτοί στη συνέχεια να υιοθετήσουν το μοντέλο στην καθημερινή τους ζωή και να γίνουν συνεργάτες στην όλη προσπάθεια. Στην περίπτωση που πρόκειται για άτομα περιθωριακά και χωρίς κάποια εκπαίδευση το όφελος είναι ακόμα μεγαλύτερο καθώς σταδιακά ξεπερνούν την όποια αρνητική στάση έχουν για το διάβασμα και τα βιβλία.
2. Η επαφή των γονέων με τα βιβλία στην περίπτωση μεταναστών και κοινωνικά αποκλεισμένων δεν γίνεται στη βιβλιοθήκη την οποία δεν επισκέπτονται. Μια πρώτη προσέγγιση με βιβλία για τα παιδιά τους μπορεί να γίνει σε αίθουσες αναμονής ιατρείων τις οποίες οι συνεργάτες της ACCES φροντίζουν να εμπλουτίζουν με παιδικά βιβλία.

3. Η συμβολή των βιβλιοθηκονόμων στη επιλογή των κατάλληλων βιβλίων είναι απαραίτητη καθώς και η συνεργασία με διάφορους φορείς και η δημιουργία υποστηρικτικών δικτύων.
4. Η ανατροφοδότηση της πράξης από τη θεωρία και το αντίθετο. Για τους βιβλιοθηκονόμους είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι μπορούν μέσω της συνεργασίας τους με τους ερευνητές να εφαρμόζουν στην πράξη κάποια καινούργια έρευνα και για τους ερευνητές να έχουν άμεση αντίληψη του αποτελέσματος στην πράξη.

Το ACCES στα είκοσι χρόνια λειτουργίας του έχει οργανώσει μεγάλο αριθμό σεμιναρίων στα οποία οι βιβλιοθηκονόμοι έχουν την ευκαιρία να ανταλλάσσουν απόψεις και με άλλες κατηγορίες επιστημόνων.

Η ιδέα του ACCES είναι τόσο πετυχημένη που από το Παρίσι έχει εξαπλωθεί σε πολλές περιοχές της χώρας. Χάρη στις ενέργειες βιβλιοθηκονόμων η φιλοσοφία του, δηλαδή η ανάπτυξη στρατηγικής για τη προσέλκυση παιδιών και οικογενειών στο βιβλίο, μεταφέρεται τελευταία και σε χώρες της Λατινικής Αμερικής.

Ολλανδία

Στην Ολλανδία εθνικά προγράμματα για την προώθηση του διαβάσματος αποτελούν παράδοση των τελευταίων δεκαετιών. Η Ένωση Δημοσίων/Δημοτικών Βιβλιοθηκών (Netherlands Public Library Association) οργανώνει δύο προγράμματα για την προώθηση του διαβάσματος.

Η Εθνική Εβδομάδα Βιβλίου είναι παράδοση από το 1923 και γίνεται την άνοιξη σε συνεργασία με την Οργάνωση για την Συλλογική Προώθηση του Βιβλίου (Foundation for Collective Promotion of the Book). Ο σχεδιασμός προβλέπει την ανάθεση σε ένα συγγραφέα της συγγραφής ενός μυθιστορήματος, που αποτελεί το δώρο της Εθνικής Εβδομάδας Βιβλίου. Όποιος αγοράζει ένα βιβλίο κατά τη διάρκεια της εβδομάδας παίρνει ως δώρο το συγκεκριμένο βιβλίο. Κάθε χρόνο περίπου 950.000 άτομα παίρνουν το δώρο της χρονιάς. Η καμπάνια των βιβλιοθηκών κατά τη διάρκεια της εβδομάδας εστιάζεται από το 2006 στην προσπάθεια απόκτησης νέων μελών και στην προβολή της βιβλιοθήκης ως τον οργανισμού που κάνει καταπληκτικές προσφορές όλο το χρόνο. Οι βιβλιοθήκες προσφέρουν με την εγγραφή νέου μέλους κουπόνι για το δώρο καθώς και 5 ευρώ για την αγορά βιβλίου. Καθώς το

γεγονός αποκτά μεγάλη δημοσιότητα από τα μέσα επικοινωνίας και ο συγγραφέας γίνεται το πρόσωπο της καμπάνιας των βιβλιοθηκών, οι βιβλιοθήκες και οι υπηρεσίες τους προβάλλονται σε βαθμό που εξηγεί τη συμμετοχή 95% των βιβλιοθηκών.

Η Ολλανδία διαβάζει (Nederland leest) ξεκίνησε το 2008 και γίνεται την άνοιξη.

Το μήνυμα της καμπάνιας είναι «Για να διαβάσεις πρέπει να επισκεφτείς τη Βιβλιοθήκη» και για τις βιβλιοθήκες «Τα μέλη μας είναι πολύτιμα». Το πρόγραμμα διαμορφώνεται γύρω από ένα βιβλίο που διαβάζεται από όλη την Ολλανδία και προωθείται από μια σημαίνουσα προσωπικότητα της χώρας. Η καμπάνια ολοκληρώνεται με μια βραδιά εκδηλώσεων σε όλες της βιβλιοθήκες της χώρας. Το βιβλίο που επιλέγεται κάθε φορά πρέπει να είναι κατάλληλο για το ευρύ αναγνωστικό κοινό και να αγγίζει θέματα πολιτικά, κοινωνικά, λογοτεχνικά και να προσφέρεται για διάλογο.

Οι δύο πετυχημένες καμπάνιες αποτελούν εργαλεία όχι μόνον για την προώθηση του διαβάσματος αλλά και για την προβολή των βιβλιοθηκών.

Καναδάς

Στην επαρχία Saskatchewan του Καναδά έχει αναπτυχθεί το πρόγραμμα «Καιρός για Διάβασμα» (Time to Read), μια συνεργασία μαθητών, εκπαιδευτικών, γονιών και του κοινού με τις δημοτικές βιβλιοθήκες αγροτικών περιοχών για την προώθηση του διαβάσματος. Βάση της φιλοσοφίας του προγράμματος είναι τα εξής στοιχεία:

- Όμιλοι (ανήκω)
- Πρόκληση (διαβάζω για να πετύχω)
- Επιλογή (μου αρέσει το διάβασμα)
- Κοινότητα (το διάβασμα ενώνει)

Μερικές από τις δράσεις του προγράμματος:

Ενημερωτικές συναντήσεις με γονείς για αναγνωστικές δραστηριότητες που θα μπορούσαν να κάνουν στο σπίτι με τα παιδιά τους. Μια άλλη δράση είναι η συνεργασία των βιβλιοθηκονόμων των δημοτικών βιβλιοθηκών με τους βιβλιοθηκονόμους των σχολικών βιβλιοθηκών για κοινή κατανόηση του προβλήματος και κοινούς στόχους. Επίσης βιβλιοθηκονόμοι δημοτικών βιβλιοθηκών επισκέπτονται σχολεία και παρουσιάζουν τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες της κεντρικής

βιβλιοθήκης της περιοχής και δίνουν στους μαθητές κάρτες βιβλιοθήκης που επιτρέπουν την πρόσβαση στις υπηρεσίες αυτές από το σπίτι και το σχολείο. Παράλληλα φιλοξενούν στις δημοτικές βιβλιοθήκες παρουσιάσεις βιβλίων από συγγραφείς και ενισχύουν την παρουσία των συγγραφέων στα σχολεία. Η προτροπή στους γονείς η οποία γίνεται με φυλλάδια που συνοδεύουν τους ελέγχους των παιδιών τους είναι

1. διαβάστε μαζί με τα παιδιά σας, διαβάστε δυνατά, μοιραστείτε ιστορίες
2. μοιραστείτε με τα παιδιά σας εφημερίδες και περιοδικά
3. χρησιμοποιείτε συνταγές μαγειρικής και δικτυακές πληροφορίες

Ο David Bouchard, πολύ γνωστός συγγραφέας παιδικών βιβλίων του Καναδά είπε αναφορικά με το πρόγραμμα « το να διαβάζεις από δική σου επιλογή είναι πιο δυνατό μέσο ανάπτυξης της αναγνωστικής σου ικανότητας απ' ότι είναι η διδασκαλία και οι ασκήσεις».

Προτάσεις για την Ελλάδα:

Τι θα μπορούσαν να κάνουν οι δημόσιες/δημοτικές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα για την προώθηση του διαβάσματος σε παιδιά και νέους;

Μερικές ιδέες που είναι σχετικά εύκολο να υλοποιηθούν είναι:

-Επισκέψεις των βιβλιοθηκονόμων της δημοτικής βιβλιοθήκης σε παιδικούς σταθμούς, νηπιαγωγεία και σχολεία της περιοχής και προώθηση του διαβάσματος ιδιαίτερα στις μικρές ηλικίες.

-Συνεργασία με τις σχολικές βιβλιοθήκες όπου υπάρχουν και από κοινού δημιουργία λεσχών ανάγνωσης.

-Συνεργασία με τους τοπικούς φορείς για την προσφορά βιβλίων σε μικρά παιδιά σε συνδυασμό με ιατρικές επισκέψεις π.χ, στο ΙΚΑ της περιοχής.

-Τοπικοί διαγωνισμοί ανάγνωσης με επιβράβευση από την τοπική κοινότητα.

-Για το Γυμνάσιο και το Λύκειο, συνεργασία με εκπαιδευτικούς για την εκπόνηση εργασιών που συνδέονται με το αναλυτικό πρόγραμμα και με υλικό που θα παρέχει η δημοτική βιβλιοθήκη.

-Δράση για υποστήριξη στο διάβασμα με εθελοντές ή και με ειδικό προσωπικό.

-Οργάνωση βραδιών για εφήβους.

Βιβλιοθήκες και βιβλιοθηκονόμοι, μπορούμε με τις κατάλληλες συνεργασίες να συμβάλλουμε περισσότερο ενεργά στη δημιουργία αναγνωστών.

Βιβλιογραφία

Εκτός από τη βιβλιογραφία που αναφέρεται στο κείμενο έχουν χρησιμοποιηθεί πολλά άρθρα από τα ετήσια συνέδρια της IFLA των επιτροπών “Literacy and Reading” “Libraries for Children and Young Adults” και “Public Libraries.”

Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Brooks, Greg.** *Reading Research: an international perspective.* 67th IFLA General Conference and Council, Boston 2001. WEB.
- Dunne, John.** *Recent early years library initiatives in the United Kingdom.* 67th IFLA General Conference and Council, Boston 2001. WEB.
- Eyre, Gayner.** *The role of works of imagination in preparing young people for the Information Society.* 67th IFLA General Conference and Council, Boston 2001. WEB.
- Fiore, Carole.** *Early Literacy Activities in the USA.* 67th IFLA General Conference and Council, Boston 2001. WEB.
- Fisher, E** (1999) *Low literacy levels in adults: implications for patients' education.* Journal of Continuing Education in Nursing, 30 (2) pp 56-62.
- Koren, Marian και Mag. Gerald Leitner.** *The Potential of national reading campaigns: Experiences from Austria and the Netherlands in international perspective.* 74th IFLA General Conference and Council, Quebec 2008. WEB.
- Mikulecky, L.** *What will be the demands on literacy in the next millennium?* Reading Research Quarterly, 35 (3) 2000, pp 380-381
- Patte, Genevieve.** *Early years developments in France and beyond.* 67th IFLA General Conference and Council, Boston 2001. WEB.
- Salmers, Gregory.** *Time to Read and Estevan Area Literacy Group. Results from two collaborative approaches to literacy.* 74th IFLA General Conference and Council, Quebec 2008. WEB.
- Walter, Virginia.** *Public Libraries: partners in youth development.* 68th IFLA General Conference and Council, Glasgow, 2002. WEB.